

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมจัดให้มีขึ้น สังคมใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการผลิตคนให้แก่สังคม เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความอยู่รอดของสังคมเอง สังคมไทยก็เช่นเดียวกันได้ให้ความสำคัญแก่การศึกษามาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว จากการศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณคดีไทย ทำให้ทราบว่าการศึกษาได้จัดกันมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี แต่เป็นการศึกษาแผนโบราณซึ่งเจริญรอยสืบต่อมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต่อจากนั้นก็ได้มีการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้การศึกษาเริ่มมีระบบ ระเบียบและแผนแผนขึ้น เป็นรากฐานการศึกษาของไทยตามแบบสมัยใหม่ และได้วิวัฒนาการ เรื่อยมาจนทุกวันนี้

การศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางสังคมนี้ จะได้ประโยชน์มากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับหลักสูตร เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา^๑ ด้วยเหตุที่หลักสูตรจะชี้ให้เห็นว่า จะต้องจัดสิ่งเหล่านี้อย่างไรบ้าง คือ

^๑ศึกษาธิการ, กระทรวง, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ๒๔๓๕-๒๕๐๗ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๗), หน้า ๑.

^๒วิเศษย์ มูลศิลป์, "นโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว", ปริญฎานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, ๒๕๑๒, หน้า ๓๕.

^๓ชำระ บัณฑิต, ทฤษฎีหลักสูตร ตอนที่ ๒ (พระนคร: มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๔), หน้าคำนำ.

๑. ความมุ่งหมายในการให้การศึกษา
๒. เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน
๓. กระบวนการ เรียนการสอน
๔. การประเมินผลการ เรียนการสอน

ความสำคัญของหลักสูตรสำหรับการศึกษานั้น นอกจากในฐานะที่เป็นเครื่องมือของสังคมแล้ว ในฐานะที่เป็นศาสตร์ หลักสูตรก็ยังมีสำคัญอีกด้วยทั้งนี้เพราะการศึกษาในฐานะที่เป็นศาสตร์ มีสิ่งที่เป็หัวใจสำคัญอยู่สองประการคือ หลักสูตรและการสอน^๕ และในต่างประเทศ วิชาหลักสูตรเป็นวิชาสำคัญที่ผู้ศึกษาวิชาการ ศึกษาหรือครู ศาสตร์ จะต้องเรียน เพราะการพัฒนาหลักสูตร เป็นหน้าที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของผู้บริหาร การศึกษาทั้งระดับท้องถิ่น และระดับโรงเรียน^๖

ในประเทศไทยก็ถือว่า หลักสูตรมีความสำคัญมาก จะเห็นได้จากวิทยาลัยวิชาการ ศึกษาและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีคณะครุศาสตร์ หรือคณะศึกษาศาสตร์ ต่างก็เปิดสอนวิชา พัฒนาหลักสูตรขึ้น ทั้ง ๆ ที่ลักษณะการจัดการศึกษาของประเทศไทยแตกต่างจากประเทศใน ยุโรปและอเมริกา^๗ นอกจากนี้ตามองคานการ สร้างหลักสูตรขึ้นใน ก็ยังเห็นความสำคัญของ หลักสูตรเพิ่มขึ้นคือ รัฐควบคุมการสร้างหลักสูตรอย่างใกล้ชิด โดยมอบให้กรมวิชาการของ กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้รับผิดชอบ จัดสร้างหลักสูตรทุกระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา แม้ใน ระดับอุดมศึกษารัฐก็ควบคุม^๘ ความสำคัญของหลักสูตรอีกประการหนึ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ

^๕Tyler, Ralph W., Basic Principle of Curriculum and Instruction (Chicago : The University of Chicago Press, 1969), p. 1-2.

^๖วิจิตร ศรีสอาน, "บทบาทของวิชาการศึกษาในปัจจุบัน", ศูนย์ศึกษา ๓ (มีนาคม, ๒๕๑๒), หน้า ๑๔.

^๗บุญโย สาร, หลักบริหารการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๒๗๔.

^๘เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^๙เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

ดำเนินการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศต้องทำการสอนตามหลักสูตรของ
กระทรวงศึกษาธิการอย่างเคร่งครัด^๕

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะถือว่าหลักสูตรมีความสำคัญอย่างมากเพียงไร ก็ยังไม่มีผู้
เขียนตำรา หรือทำการวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรเท่าที่ควร^๖ และเท่าที่มีในปัจจุบันก็ปรากฏ
ว่ามีอยู่น้อยฉบับ ฉบับที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการของหลักสูตรโดยตรงก็ยังขาดความสมบูรณ์
เนื่องจากรวบรวมหลักสูตรไว้ได้ไม่ครบถ้วนทุกฉบับและมุ่งศึกษาเฉพาะตัวหลักสูตรแต่ละฉบับ
เท่านั้น โดยมีได้คำนึงถึงส่วนประกอบกันขึ้นที่ประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างหรือองค์ประกอบ
ของหลักสูตรด้วย และอีกประการหนึ่งหลักสูตรฉบับต่าง ๆ ที่วางการศึกษาไทยมีมาตั้งแต่ต้น
จนถึงปัจจุบันบางฉบับก็เริ่มชำรุดเสียหาย และบางฉบับที่กองพัฒนาหลักสูตรเองก็ไม่มีรวบรวม
ไว้ ผู้เขียนจึงมีความปรารถนาที่จะศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรฉบับต่าง ๆ ในระดับประถม
ศึกษาและมีชัยมศึกษาของประเทศไทยให้ครบองค์ประกอบของหลักสูตรอย่างน้อยที่สุดสี่ด้าน
คือ ด้านความมุ่งหมาย ด้านเนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน ด้านกระบวนการเรียนการ
สอนและด้านการประเมินผล และเพื่อไ้รวบรวมหลักสูตรบางฉบับที่อยู่ในสภาพชำรุด มีอยู่
น้อยเล่มและหาดูได้ยากไว้ในภาคผนวกของการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรครั้งนี้ด้วย ประการ
ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ เพื่อศึกษาว่าหลักสูตรทุกฉบับที่ได้มีวิวัฒนาการมาโดยตลอดนั้นมีความ
ถูกต้อง และสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้เป็นแนวคิดและ
เป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาหลักสูตรของไทยในระดับประถมศึกษาและมีชัยมศึกษาต่อไป
ควยสาเหตุดังกล่าวข้างตน ประกอบกับคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการวิเคราะห์
หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ^๗ ก็กำลังยกร่างหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ

^๕ ชำรง บัวศรี, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

^๖ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

^๗ คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก.๓๔๗/๒๕๑๓ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการ
ดำเนินงานปรับปรุงหลักสูตร ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๑๓.

ประณตึกมาอยู่ เพื่อเตรียมประกาศใช้ในการศึกษาต่อ ๆ ไป การศึกษาพัฒนาการ
ของหลักสูตรฉบับนี้ จึงเป็นสิ่งที่มีความสอดคล้องกับความประสงค์ของทางกระทรวง
ศึกษาธิการ ซึ่งกำลังดำเนินการทางด้านการปรับปรุงหลักสูตรดังกล่าวอยู่

ข้อเขียนที่เกี่ยวข้องของ

ความหมายของหลักสูตร

ข้อเขียนที่เกี่ยวข้องกับความหมายของหลักสูตรนั้น มีนักการศึกษาได้ให้ข้อคิด
เห็นไว้หลายทัศนะ คือ

สาย ภานุรัตน์^{๑๒} ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า หลักสูตรนั้นมีชื่อเรียกเป็นภาษาอังกฤษ
หลายอย่าง ในประเทศที่ใช้ระบบการศึกษาของอังกฤษเรียกหลักสูตรว่า ซิลลัซบัส
(Syllabus) แต่ถ้ามองระบบอเมริกันจะใช้คำว่า เคอร์ริคิวลัม (Curriculum)
ซึ่งทั้งสองคำนี้ นักการศึกษอังกฤษและอเมริกันก็มีความหมายไม่ตรงกัน และแม้แต่นักการ
ศึกษาอเมริกันด้วยกันก็มีความหมายไม่ตรงกัน^{๑๓}

ตามพจนานุกรมการศึกษาของ กูด^{๑๔} (Good) ได้ให้ความหมายของคำ
ว่า Curriculum เป็น ๓ นัย ดังต่อไปนี้

ความหมายที่ ๑ หลักสูตรคือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบใหญ่เรียนได้ศึกษา
เพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชา หรือสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น
หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรพลานามัย

^{๑๒}สาย ภานุรัตน์, "หลักสูตรและบทบาทของหลักสูตรในการสอนการเขียน",
วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ๑๑ (มิถุนายน, ๒๕๑๓), หน้า ๖.

^{๑๓}บุญดิน อัครดากร, "คำบรรยายเรื่อง การปรับปรุงหลักสูตรและการฝึก
หัดครู", คำปราศรัยและคำบรรยายของ นายบุญดิน อัครดากร พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๑๔
(พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๔), หน้า ๔๒๙.

^{๑๔}Carter V. Good, Dictionary of Education. First Edition,
(New York : McGraw-Hill Book Company, Inc., 1945), p. 113.

ความหมายนี้ หลักสูตรคือ เนื้อหาของรายวิชาใดวิชาหนึ่ง^{๑๕}

ความหมายที่ ๒ หลักสูตร คือ โปรแกรมการศึกษาที่ทางโรงเรียนกำหนดใหญ่
เรียนได้เรียน เพื่อรับประกาศนียบัตรต่าง ๆ หรือเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อในทางอาชีพ

ตามความหมายนี้ หลักสูตรหมายถึง โปรแกรมการศึกษาที่กำหนดค่าโครงการ
เรียน ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ^{๑๖} หรือหมายถึงหลักสูตรทั้งฉบับรวมวิชาทุกวิชาไว้
ด้วยกัน^{๑๗}

ความหมายที่ ๓ หลักสูตรคือ กลุ่มของวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ใหญ่เรียน
ได้เรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน

ความหมายในข้อนี้ หมายถึงโปรแกรมการศึกษาที่ประกอบด้วยเค้าโครงของเนื้อหา
วิชาส่วนหนึ่ง และการจัดประสบการณ์อีกส่วนหนึ่ง^{๑๘}

นักการศึกษาไทยหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรตามประสม-
การณและแนวความคิดของแต่ละท่าน ซึ่งแตกต่างกันออกไปในส่วนที่เป็นรายละเอียด เช่น

เกรียง กীরติกร ได้แสดงความคิดเห็นว่า หลักสูตรนั้นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่าง
ซึ่งเกี่ยวข้องและเป็นผลให้การสอนในโรงเรียนเป็นไปด้วยดี ดังนั้นตามทัศนะนี้ หลักสูตรจึง
หมายรวมถึง อาคาร สถานที่ ครู วิธีสอน อุปกรณ์ การสอน แบบเรียน กิจกรรม และเนื้อ
หาของวิชา ที่จะทำให้นักเรียนมีความรู้ มีทักษะ มีนิสัย และทัศนคติตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้^{๑๙}

^{๑๕} ทัศนา แชมมณี, "การจัดทำหลักสูตรแบบต่าง ๆ", เอกสารประกอบการประชุม
สัมมนาเพื่อพิจารณารูปแบบของหลักสูตรประถมศึกษา ณ ห้องประชุมศึกษนุรักษ์ศึกษาศึกษา
๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๗, หน้า ๑.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

^{๑๗} สาย ภานุรัตน์, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

^{๑๘} ทัศนา แชมมณี, เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน.

^{๑๙} เกรียง กীরติกร, โรงเรียนประถมศึกษาภาคปฏิบัติ พิมพ์ครั้งที่ ๒, (ธนบุรี:
โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา แผนกการพิมพ์, ๒๕๑๑), หน้า ๔๐.

ภิญโญ สาคร แสดงทัศนะว่า หลักสูตร คือ บรรดาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้แก่แก่นักเรียนตามระดับชั้น ตามวัยของนักเรียนตามความสนใจของนักเรียน และตามความต้องการของสังคม ทั้งนี้รวมทั้งประสบการณ์ที่จัดขึ้นทั้งภายในและภายนอกเวลาเรียนตามปกติในโรงเรียน^{๒๐} และ เอกวิทย์ ฃ ถกลาง^{๒๑} ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า มีความหมายคลุมถึงตัวหลักสูตร กระบวนการสอน โครงการสอน แบบเรียน และกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งหมดที่มุ่งให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน

จากความหมายของหลักสูตรดังกล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า หลักสูตรหมายถึง ตัวหลักสูตรและเอกสารหลักสูตรอื่น ๆ ประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้จัดขึ้นทั้งในและนอกเวลาเรียนให้แก่แก่นักเรียนตามลำดับชั้น เพื่อให้ได้ผลผลิตตามที่สังคมต้องการ หรือตามที่เป้าหมายกำหนดไว้ ซึ่งผู้เขียนจะได้นำความหมายของหลักสูตรที่สรุปไว้ไปใช้ในการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรครั้งนี้ว่าควรศึกษาอะไรบ้าง เมื่อต้องการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตร

ทางคาน้องประกอบของหลักสูตร พจน ๓ สะเพียรชัย^{๒๒} กล่าวว่าหลักสูตรจะดีหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของโครงสร้างหรือองค์ประกอบของหลักสูตร ส่วนรายละเอียดของเนื้อหาวิชา วิธีสอนและการวัดผลขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู และสรุปได้ว่า โครงสร้างหรือองค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไปจะประกอบด้วย ๖ ส่วนใหญ่ ๆ คือ

^{๒๐}ภิญโญ สาคร, เรื่องเดิม, หน้า ๒๕๕.

^{๒๑}เอกวิทย์ ฃ ถกลาง, "สาระสำคัญที่ควรพิจารณาในการสร้างหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา", วารสารวิสามัญศึกษา ๓ (มีนาคม, ๒๕๑๓), หน้า ๓.

^{๒๒}พจน ๓ สะเพียรชัย, "โครงสร้างของหลักสูตรทั่วไป", วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ๒ (กันยายน, ๒๕๑๕), หน้า ๗๑-๗๘.

- ๑. ปรัชญาและปัญหา
- ๒. ความมุ่งหมาย
- ๓. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับสอนแต่ละวิชา
- ๔. กระบวนการเรียนการสอน
- ๕. การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

๖. การบริหาร หลักสูตรและการบริการวิชาการ

ส่วน ทาบ่า (Taba)^{๒๓} ผู้เชี่ยวชาญทางหลักสูตรผู้หนึ่งให้ความเห็นว่า
หลักสูตรไม่ว่าจะออกแบบอย่างไร ควรมีองค์ประกอบอย่างน้อยที่สุด ๔ อย่างคือ

- ๑. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
- ๒. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
- ๓. กระบวนการสอนและการเรียน
- ๔. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

สรุปได้ว่าองค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร ควรมี ๔ ประการ คือ

- ๑. ความมุ่งหมาย ซึ่งมีอยู่หลายระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับ
การเรียนการสอน
- ๒. เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน
- ๓. กระบวนการเรียนการสอน
- ๔. การประเมินผล

ในการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรฉบับนี้ ได้ใช้ข้อสรุปประกอบพื้นฐานของหลักสูตร
เป็นหลักในการพิจารณาศึกษาหลักสูตรแต่ละฉบับ

ในด้านวิวัฒนาการของหลักสูตรนั้น เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ จรรยา วงศ์สายัณห์ และ
หลวงสวัสดิศาสตรพุทธิได้รวบรวมและเรียบเรียงเรื่องความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา^{๒๔}

^{๒๓} Hilda Taba, Curriculum Development: Theory and Practice
(New York : Harcourt, Brace and World, Inc., 1962), p. 10.

^{๒๔} จรรยา วงศ์สายัณห์ และ หลวงสวัสดิศาสตรพุทธิ, ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา เอกสารชุดการพัฒนาการศึกษา โครงการพัฒนาการศึกษา, (พระนคร: โรงพิมพ์สงเสริมอาชีพ, ๒๕๐๔), ๒๑๒ หน้า.

ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

ก่อนตั้งกระทรวงธรรมการยังไม่มีหลักสูตรใช้ มีแต่แนวปฏิบัติที่ยึดถือ เป็นแบบแผน สืบกันมาแต่สมัยโบราณ เมื่อตั้งโรงเรียนหลวงแล้ว สิ่งที่ยึดถือว่า เป็นแนวทางแทนหลักสูตร คือแบบเรียน ต่อมาจึงมีประกาศการเรียนหนังสือในปี พ.ศ. ๒๔๒๘ และพระราชบัญญัติการ สอบวิชา พ.ศ. ๒๔๓๓ ทั้งสองฉบับมีลักษณะเป็นหลักสูตรฉบับแรกและฉบับที่สอง ความมุ่ง หมายสำคัญของการศึกษาในระยะนี้ มุ่งฝึกคนเข้ารับราชการ เมื่อตั้งกระทรวงธรรมการขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ แล้ว การศึกษายังดำเนินการตามพระราชบัญญัติการสอบอยู่จนถึงปี ๒๔๓๘ ซึ่งมีผลเท่ากับมีการ เปลี่ยนแปลงแผนการศึกษาและหลักสูตร เพราะการจัดประโยคต่าง ๆ และการสอบได้เปลี่ยนแปลงไป หลังจากนั้นก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หลักสูตรเรื่อย มาทั้งในด้านการจัดระดับชั้น เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียนเป็นระยะ ๆ หลักสูตรฉบับ สุกท้ายคือหลักสูตรฉบับ พุทธศักราช ๒๕๐๓ การเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรนั้นเป็นผลให้เกิด การเปลี่ยนแปลงของวิชาแต่ละวิชา ดังนี้คือ

วิชาภาษาไทย เป็นวิชาเก่าแก่และสำคัญที่สุดในการศึกษาของไทย เพราะเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความเป็นชาติ วิวัฒนาการในเรื่องหลักสูตรภาษาไทย จึงเป็นความ พยายามที่จะปรับวิธีสอนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมยุคต่าง ๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๕๒ จนถึง ๒๔๗๕ หลักสูตรภาษาไทยมิได้มีการ เปลี่ยนแปลงในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ แต่อย่างใดเลย ความเปลี่ยนแปลงมีอยู่ในการ เลือกรูปแบบ ปรับปรุงแบบเรียนและวิธีสอนเท่า นั้น ปี ๒๔๘๐ หลักสูตรภาษาไทยมีการกำหนดอัตราเวลาเรียน แยกเป็นแขนงต่าง ๆ ของ ภาษาไทยด้วย ทำให้ขาดความยืดหยุ่นและเป็นวิธีการที่ไม่เคยกำหนดมาก่อน ปี ๒๔๘๐ ถือ ว่าหลักสูตรภาษาไทยเป็นการประนีประนอมกันระหว่างหลักสูตรก่อนและหลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษาใหม่ซึ่งที่จริงคือหลักสูตรเดิม แต่ สรุปเขียนให้ทันสมัยเข้า คัดรายละเอียดและข้อกำหนดยาก ๆ ออกบ้าง สุกท้ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓ หลักสูตรภาษาไทยได้กำหนดไว้ละเอียดกว่าหลักสูตรเดิม และมีการนำเอาทฤษฎีของ การสอนภาษาสมัยปัจจุบันมาใช้

วิชาภาษาต่างประเทศ ภาษาต่างประเทศเข้ามามีส่วนในหลักสูตรสามัญศึกษาในชั้นสูงก่อนแล้วค่อยขยายลงไปในระดับต่ำ ๆ มีทั้งภาษาที่ปรากฏในหลักสูตรภาษาโบราณและภาษาปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ของบ้านเมืองในแต่ละยุค ภาษาต่างประเทศที่กำหนดให้เรียน ในหลักสูตรสามัญตั้งแต่ต้นมาคือ ภาษาบาลี อังกฤษ มลายู ฝรั่งเศส เยอรมัน และจีน แต่ปัญหาของการสอนทุกภาษาไม่มีมากเท่าภาษาอังกฤษ เพราะเป็นภาษาที่ขยายลงไปในระดับต่ำเร็วกว่าภาษาอื่น

วิชาคณิตศาสตร์ คณิตศาสตร์ก็เป็นวิชาที่เก่าแก่คู่กันมากับวิชาภาษาไทย เดิมมีเพียงเลขคณิต ส่วนแขนงอื่น ๆ ของคณิตศาสตร์นั้น ได้มาเพิ่มเติมเมื่อรับอารยธรรมตะวันตก การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรคณิตศาสตร์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๕ จนถึง พ.ศ. ๒๔๘๐ อยู่ในระดับเดียวกัน ต่อมาจึงได้มีการปรับระดับให้สูงกว่าเดิมเล็กน้อย ถือได้ว่าหลักสูตรคณิตศาสตร์มีความเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าหลักสูตรวิชาอื่น ๆ ทั้งหมด

วิชาวิทยาศาสตร์ คำว่าวิทยาศาสตร์เริ่มใช้ในหลักสูตร พ.ศ. ๒๔๖๔ เป็นครั้งแรก เดิมใช้ชื่ออื่นแทน บทเรียนของ วิชา และบางทีก็ใช้ชื่อทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น ฟิสิกส์ ออกราฟี แปรคติอพลีสิกส์ เคมีสตรี เดิมหลักสูตรไม่ค่อยให้ความสำคัญแก่วิชาวิทยาศาสตร์มากนัก เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้นและได้รับผลผลิตจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น ก็ยิ่งเห็นความสำคัญของวิชานี้มากขึ้นทุกที คือเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้แยกชั้นมัธยมตอนปลายออกเป็นแผนก ๆ และให้มีแผนกที่ศึกษาหนักทางวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะ หลังจากนั้นวิทยาศาสตร์ก็มีความสำคัญอยู่ในระดับแรก ๆ ตลอดมา

วิชาสังคมศึกษา วิชานี้หมายรวมถึงวิชาหน้าที่พลเมือง ศีลธรรม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือที่เรียกชื่ออย่างอื่นแทน จรรยา พงศาวดาร หรือความรู้เรื่องเมืองไทย ความเป็นมาของหลักสูตรสังคมศึกษาคือ ก่อนปี ๒๔๖๔ ไม่ปรากฏว่ามีการสอนหรือการสอนวิชา นี้เลย ต่อมาจึงเริ่มมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ และได้เพิ่มเติมแขนงวิชาต่าง ๆ ที่คิดว่า จะเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนให้โดยผลตามความมุ่งหมาย วิชาและรายการสอนก็เพิ่มมากขึ้น จนมีแขนงย่อย ๆ มากมาย

วิชาศิลปศึกษา พานานามัยและอื่น ๆ วิชาเหล่านี้เริ่มมีเมื่อความคิดในเรื่องของโรงเรียนกว้างออกไปจากเดิมว่า นอกจากด้านความรู้แล้ว โรงเรียนต้องเอาใจใส่ทุกด้านทุกมุมของชีวิตเด็กด้วย เมื่อพิจารณาความเป็นมาของวิชาพิเศษต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นว่าหลักสูตรได้ให้ความสำคัญแก่วิชาเหล่านี้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับโดยเฉพาะเมื่อมีองค์ที่ ๔ แห่งการศึกษาเพิ่มขึ้นในแผนการศึกษาชาติ ทำให้ต้องเพิ่มเวลาให้แก่วิชาพิเศษ และลดวิชาทักษะต่าง ๆ ลงไป

ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา ดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ในสมัยโบราณหลักสูตรคือ แบบเรียน ประกาศการเรียนหนังสือ ปี พ.ศ. ๒๔๒๔ มีลักษณะเป็นหลักสูตรฉบับแรกของไทย หลักสูตร พ.ศ. ๒๔๓๔ เป็นหลักสูตรฉบับแรกที่ได้จากการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการสอบวิชา พ.ศ. ๒๔๓๓ หลักสูตรที่ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเรื่อยมานั้นมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิชาต่าง ๆ ตลอดจน ก่อเกิดยึดถือว่าวิชาไตรภาค (อ่าน เขียน เรียนเลข) เป็นวิชาที่มีความสำคัญมาก หลักสูตรได้ใช้เวลาสำหรับวิชานี้มาก แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเรื่อยมาจนถึงฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๓ อันเป็นที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน วิชาไตรภาคได้ลดความสำคัญลง แยกออกไปเพิ่มวิชาที่ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทางสังคมและอารมณ์มากขึ้น นอกจากการเปลี่ยนแปลงในแก่นเนื้อหาวิชาแล้วยังมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดระดับชั้นอีกด้วย

อารี สัตหวิ^{๒๕} ได้เขียนเรื่องวิวัฒนาการของหลักสูตรและระเบียบวิธีการเรียนการสอน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ สรุปได้ว่า หลักสูตรตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๑๔-๒๔๔๑ การสอนจะเน้นเรื่องการอ่าน เขียน คิดเลขและมีจริยเท้านั้น ส่วนความรู้รอบตัวอื่น ๆ มีเพิ่มทีหลัง โครงการศึกษาในปี ๒๔๔๕ เริ่มมีการแยกระดับชั้นเป็นประถม มัธยมและมีการแยกเป็นโรงเรียนสามัญศึกษาและโรงเรียนวิสามัญศึกษา ส่วนโครงการศึกษาในปี ๒๔๖๔ จุดมุ่งหมายเปลี่ยนไปเป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปปรับปรุงงานอาชีพด้วย

^{๒๕}อารี สัตหวิ, "วิวัฒนาการของหลักสูตรและระเบียบวิธีการเรียนการสอน", ชมทางวิชาการ บทเรียนจากการจัดการศึกษาในรอบร้อยปีที่ผ่านมา พิมพ์ครั้งที่ ๑. (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๑๓), หน้า ๒๒๔-๓๑๔.

การศึกษาที่กำหนดจึงแบ่งเป็น ๒ ภาค คือ ภาคการศึกษาสำหรับทวยราษฎร์สามัญศึกษาและภาคศึกษาพิเศษวิสามัญพิเศษ ครั้นถึงปี พ.ศ.๒๔๗๕ ได้ใช้แผนการศึกษาชาติฉบับใหม่ ซึ่งจัดให้ตลอดตามความนิยมของราษฎรที่มีต่อสามัญศึกษามากขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๔๘๔ จึงได้เพิ่มหลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สี่ของจุดหมายของการศึกษาไทย แต่ในทางปฏิบัติมีได้ส่งเสริมให้บรรลุจุดหมายที่ตั้งเพิ่มขึ้นเลย จนปี พ.ศ.๒๕๐๓ ได้ประกาศใช้แผนการศึกษาชาติใหม่อีกฉบับหนึ่ง ซึ่งได้ขยายระดับประถมศึกษาออกเป็น ๗ ปี และระดับมัธยมศึกษาเป็น ๕ ปี

ดังนั้นในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๔ ถึง พ.ศ.๒๕๑๔ ได้มีผลงานชิ้นการเขียนเกี่ยวกับวิวัฒนาการของหลักสูตรรวม ๒ ฉบับดังกล่าวแล้วข้างตน และแม้ว่าข้อเขียนทั้งสองฉบับนั้นจะศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาหรือวิวัฒนาการของหลักสูตรก็จริงอยู่ แต่เนื้อหาในแต่ละเล่มก็มีแนวการศึกษาต่างกัน คือ เล่มแรกศึกษาเกี่ยวกับตัวหลักสูตร และเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตรแต่ละฉบับ ซึ่งก็ยกรวบรวมหลักสูตรไว้ได้ไม่ครบทุกฉบับ ส่วนฉบับหลังก็ให้รายละเอียดเกี่ยวกับโครงการหรือแผนการศึกษาพร้อมกับวิธีการสอนของครูบางท่านมากกว่าเรื่องของหลักสูตร

อย่างไรก็ตาม ผลงานทั้งสองชิ้นนี้ที่ได้อธิบายมานี้จะเป็นหลักฐานสำคัญส่วนหนึ่งที่นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างยิ่ง ซึ่งผู้เขียนจะได้นำมาเป็นรากฐานในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

นอกจากผลงานเกี่ยวกับดังกล่าวมาแล้วข้างตน ในปี พ.ศ.๒๕๐๔ บุญเจือ องคประดิษฐ์^{๒๖} ได้รวบรวมเกี่ยวกับความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ ซึ่งสรุปได้ว่าการศึกษาของไทยนั้นได้มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ลักษณะการศึกษาและโรงเรียนนั้นรัฐและวัดเป็นศูนย์กลาง รัฐและวัดจึงเป็นผู้สอนประชาชนอยู่ในตัว สมัยกรุงศรีอยุธยา ลักษณะการศึกษาเป็นไปในทางติดต่อกับประชาชนเท่านั้น และการศึกษาโดยทั่วไปตกอยู่กับวัด ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์แบ่งการศึกษาออกได้เป็น ๓ ระยะเวลา คือ ระยะเวลาแรกนับแต่รัชกาล

^{๒๖}บุญเจือ องคประดิษฐ์, "ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติ", เอกสารชุดการพัฒนาการศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์มงคลการพิมพ์, ๒๕๐๔), ๑๗๓ หน้า.

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
 อยู่หัว (พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๔๑๔) แมว่าจะตั้งโรงเรียนขึ้นแล้ว การศึกษาของเด็กส่วนมากก็
 ยังอยู่กับวัด ระยะเวลาสองนับตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง
 สิ้นสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (พ.ศ. ๒๔๑๔-๒๔๗๕) เป็นระยะที่การศึกษา
 เปลี่ยนจากรูปเดิมเป็นการศึกษาแบบใหม่ และได้ปรับปรุงเรื่อยมาจนมีหลักสูตรในปี พ.ศ.
 ๒๔๓๘ และเริ่มมีร่างโครงการศึกษาระดับแรกในปี พ.ศ. ๒๔๔๑ ซึ่งไม่ได้ประกาศใช้ แต่ก็ได้
 นำมาใช้เพื่อประกอบร่างโครงการศึกษาไทยในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ การประกาศร่างโครงการ
 ศึกษาถือว่าเป็นแผนการศึกษาระดับแรก มีในปี พ.ศ. ๒๔๔๖ หลังจากนั้นก็ได้มีการแก้ไข
 เปลี่ยนแปลงตามลำดับต่อไปนี้ คือ โครงการศึกษาปี พ.ศ. ๒๔๔๖ แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ.
 ๒๔๕๔ ไขถึงปี พ.ศ. ๒๔๖๔ โครงการศึกษาปี พ.ศ. ๒๔๖๔ แก้ไขเพิ่มเติมระหว่างปี
 พ.ศ. ๒๔๖๔-๒๔๖๖ ไขถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๔ แผนการศึกษาชาติฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ ไขถึงปี
 พ.ศ. ๒๔๗๘ แผนการศึกษาชาติฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๘ ไขถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๓ แผนการศึกษาชาติ
 ฉบับ พ.ศ. ๒๔๘๔ ไขถึงเกือบสิ้นปี ๒๕๐๓ ทั้งนี้มีการเปลี่ยนแปลงบ้าง แต่ไม่ได้ประกาศ
 ใช้นับหลายลักษณะอักษร และฉบับสุดท้ายคือ แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งยัง
 คงใช้อยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ส่วนคำว่า แผนการศึกษาชาตินั้น เริ่มใช้ภายหลังการเปลี่ยนแปลง
 การปกครอง ก่อนหน้านั้นจะเรียกว่า โครงการศึกษาบ้าง หรือแผนที่โรงเรียนบ้าง

ความเป็นมาของแผนการศึกษาชาติของไทย สรุปได้ว่า คำว่าแผนการศึกษาได้
 เริ่มใช้หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว แต่เดิมเรียกว่าโครงการศึกษาหรือแผนที่
 โรงเรียน และในปัจจุบันนี้ใช้คำว่า "แผนการศึกษาแห่งชาติ" แผนการศึกษาที่ได้ประกาศใช้
 ทั้งหมดรวมทั้งสิ้น ๖ ฉบับ ฉบับแรกคือโครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๖ ฉบับปัจจุบันที่ใช้อยู่คือ
 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓

ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรของไทยในระดับประถมศึกษา
 และมัธยมศึกษา มีดังนี้คือ

ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ วุฒิชัย มุลศิลป์^{๒๓} ได้ทำการวิจัยเรื่องนโยบายการจัดการ
ศึกษาของไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สรุปได้ว่า

การศึกษาของรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น วัดเป็นศูนย์กลาง
ของการศึกษา พระเป็นครูสอนและใช้วัดเป็นสถานที่เล่าเรียนระยะแรก ในรัชสมัยพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาระดับใหม่ คือปี พ.ศ. ๒๔๓๕
มีการประกาศตั้งโรงเรียนชั้นมูลศึกษาและเริ่มมีหลักสูตรใช้เป็นครั้งแรก หลังจาก พ.ศ.
๒๔๔๑ ไปแล้ว การศึกษาก็เริ่มมีความมั่นคงยิ่งขึ้น และมีโครงการศึกษาในกรุงเทพฯ
ของกรมศึกษาธิการขึ้นใช้

สิ่งที่เป็ปัจจัยสำคัญและมีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการศึกษาคือ การคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก อิทธิพลด้านสติปัญญาและความคิดอ่านตามแบบตะวันตก ประสบการณ์ที่พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับจากต่างประเทศ การเลิกทาส และความตอง
การบุคคลเข้ารับราชการ ปัจจัยดังกล่าวทำให้เกิดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา ๓
ประการคือ เพื่อสนองความตองการทางบ้านเมืองที่ตองการคนเข้ารับราชการ จัดการ
ศึกษาเพื่อคุณประโยชน์ทั่วไป และเพื่อเป็นการส่งเสริมพระศาสนา

ในปีเดียวกันนั้น จีรพันธุ์ พูลพัฒน์^{๒๔} ก็ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาการของการบริหาร
การศึกษาของไทย ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร สรุปได้ว่า ก่อนปี พ.ศ.
๒๕๐๐ ยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องการจัดการศึกษาขึ้นโดยเฉพาะ สถานที่จัดการศึกษา
คือ ราชสำนัก วัด สำนักของเจ้านาย หรือการศึกษาในสกุลและโรงเรียน การจัดการศึกษา
ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๐ มาจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๓ มีนโยบายดังนี้คือ ปี พ.ศ. ๒๔๓๐ มุ่งฝึกคนเข้ารับ
ราชการ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ มุ่งเน้นงานการจัดสาธารณศึกษาแก่ราษฎร เพื่อให้เรียนรู้
ตามควรแก่สภาพและจะไ้กลับไปทำงานตามภูมิลำเนาของตน ครั้นถึง พ.ศ. ๒๕๐๔

^{๒๓} วุฒิชัย มุลศิลป์, เรื่องเกม, ๒๓๔ หน้า.

^{๒๔} จีรพันธุ์ พูลพัฒน์, "พัฒนาการของการบริหารการศึกษาไทย", วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓, ๒๓๖ หน้า.

นโยบายเปลี่ยนไปในด้านที่มุ่งการศึกษาสำหรับชาติ เพื่อยกคนทั้งชาติให้มีความรู้สูงขึ้น
 หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองนโยบายการศึกษาในองค์สามของการศึกษาคือ
 จริยศึกษา พุทธิศึกษา และพลศึกษา จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๔ จึงมุ่งเน้นด้านอาชีวศึกษา
 และในปัจจุบัน นโยบายของการศึกษามุ่งสนองความต้องการของสังคม และบุคคล
 ตามแผนเศรษฐกิจ และการปกครองของประเทศ

สรุป

ผลงานทั้งด้านข้อเขียนและการวิจัยที่ไ้รวบรวมมาทั้งหมด นับตั้งแต่ความหมาย
 ของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา วิวัฒนาการ
 การของหลักสูตร และระเบียบวิธีการเรียน การสอน ความเป็นมาของแผนการศึกษา
 นโยบายของการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่
 หัว และพัฒนาการของการบริหารการศึกษาของไทย ทั้งหมดดังกล่าวแล้วนี้ ผู้เขียนได้นำ
 มาเป็นแนวทาง "ละรากฐานในการศึกษาค้นคว้า" เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์
 ยิ่งขึ้น คือเมื่อศึกษาถึงหลักสูตรแต่ละฉบับนั้นหมายความว่าได้ศึกษาถึงตัวหลักสูตรและ
 เอกสารหลักสูตร ตลอดจนประมวลกิจกรรม และประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้จัดขึ้นทั้งใน
 และนอกเวลาเรียนตามแนวทางขององค์ประกอบพื้นฐาน ๔ ประการของหลักสูตร อัน
 ได้แก่ ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา และอัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน
 และการประเมินผล โดยศึกษานโยบายในการจัดการศึกษาแต่ละสมัย และแผนการศึกษา
 ชาติทุกฉบับประกอบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ต่อไป

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วัตถุประสงค์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมีชยม
 ศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๑๘๖๖ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๗ โดยศึกษาถึงองค์
 ประกอบพื้นฐานของหลักสูตรสี่ด้าน คือ ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาและอัตราเวลา

เรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

๒. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของไทยในยุคต่าง ๆ

๓. เพื่อเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของไทยในยุคต่าง ๆ

ขอบเขต การวิจัยเรื่องพัฒนาการของหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทยนี้ จะศึกษาคนควาเฉพาะในเรื่องเหล่านี้คือ

๑. ความเป็นมาของหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทย ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๒๖-๒๕๑๗

๒. หลักสูตรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่นำมาศึกษาค้นคว้าได้ยึดการจัดการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาในปัจจุบันเป็นเกณฑ์ คือ

๒.๑ หลักสูตรประถมศึกษา คือ หลักสูตรที่ใช้ในการศึกษาระดับที่สูงกว่าอนุบาลศึกษา หรือชั้นเด็กเล็ก และต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษา และไม่รวมถึงหลักสูตรเทียบทุกชนิด

๒.๒ หลักสูตรมัธยมศึกษา คือ หลักสูตรที่ใช้ในการศึกษาระดับที่สูงกว่าประถมศึกษาและต่ำกว่าระดับอุดมศึกษาแต่ไม่รวมถึงหลักสูตรมัธยมศึกษาวิสามัญและหลักสูตรมัธยมศึกษาสายอาชีพ ตลอดจนหลักสูตรฝึกหัดครูทุกประเภท

๓. แนวทางที่ใช้เป็นหลักในการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรแต่ละฉบับนั้น บัญชีองค์ประกอบของหลักสูตร ๔ ประการคือ

๓.๑ ความมุ่งหมาย

๓.๒ เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน

๓.๓ กระบวนการเรียนการสอน

๓.๔ การประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๑. ผลของการวิจัยจะเป็นเอกสารสำคัญ สำหรับการศึกษาค้นคว้าของนิสิตนักศึกษา และผู้ที่สนใจเกี่ยวกับหลักสูตร

๒. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวคิดสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการพัฒนาหลักสูตรของประเทศไทยทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

๓. เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการ และปรับปรุงหลักสูตรของไทยต่อไปในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

๑. ศึกษาเรื่องพัฒนาการของการจัดหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทย จากหนังสือเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคล วิทยานิพนธ์ เอกสารและวารสารต่าง ๆ โดยคนคว้าจากห้องสมุดของสถาบันการศึกษา หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย ศูนย์วัสดุการศึกษา และ กรมกองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๒. สัมภาษณ์ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือรับผิดชอบในการจัดหลักสูตรระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในกรณีที่มีข้อขัดแย้ง เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร

๓. รวบรวมข้อมูลที่ได้อจากการศึกษาค้นคว้า และการสัมภาษณ์เรียงเรียงเป็นวิทยานิพนธ์

การเสนอขอมูล

การเสนอขอมูลจะแบ่งออกเป็น ๓ บท ดังนี้

บทที่ ๑ กล่าวถึงความเป็นมาของปัญหา ผลงานด้านการเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร วัตถุประสงค์และขอบเขต ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัยและวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ ๒ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา และในระดับที่สูงกว่าประถมศึกษาในช่วงระยะเวลาอันมีหลักสูตร คือ ระยะเวลาตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. ๑๘๖๖ - พ.ศ. ๒๔๓๔) ตอนที่ ๒ กล่าวถึงหลักสูตรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา สมัยสมบูรณาญาสิทธิราช คือ ระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๕ - พ.ศ. ๒๔๗๕ และตอนที่ ๓ กล่าวถึงหลักสูตรในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาสมัยหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง คือ ระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๖ - พ.ศ. ๒๕๐๓ ในบทที่ ๒ นั้นจะกล่าวถึงหลักสูตรตามลักษณะของการจัดโดยยึดองค์ประกอบ ๔ ประการเป็นเกณฑ์สำรวจ คือ ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล

บทที่ ๓ ข้อสรุปและขอเสนอแนะ

สำหรับหลักสูตรบางฉบับที่หาได้ยาก และไม่มีรวบรวมไว้ที่กองพัฒนาหลักสูตร ได้เสนอไว้ในภาคผนวก

ส่วนขอความที่ยกมาอ้างอิงจากหนังสือหรือเอกสารสมัยใด จะลงใ้ฉายาตามหนังสือหรือเอกสารนั้น